

Nieuwsbrief van de Vrienden | September 2024

Object in de kijker

'De verenigde Stad' in de Habsburgse jaren, uitgebeeld in ons museum

In het Hof van Busleyden krijgt zoals we weten vooral de tijd van de Bourgondiërs en de Habsburgs de volle aandacht. Het is tenslotte de zestiende eeuw, de vroege renaissance, waarin dit Hof tot stand kwam. Veel tentoonstellingen in ons museum hadden die tijd als onderwerp, en meestal stonden de twee vorstenhuizen die de lage landen regeerden erin centraal – recent nog met de expo over de Ridders van het Gulden Vlies. Maar het museum gooit zijn net wijder: het wil ook in kaart brengen hoe de gewone mens leefde in die tijden. En zo is er een aparte zaal gewijd aan de ambachten die in Mechelen werden uitgeoefend, met de wijken in de stad waar bijvoorbeeld de visverkopers of de huidenvetters hun stiel bedreven. Zij waren meestal in gilden georganiseerd en die gilden waren weer kleine microwerelden waarin je bijna je hele levensloop kon doorbrengen. Je nam het beroep van je vader over en gaf dat weer door aan je zoon in die nogal statische samenleving van standen en klassen.

In een andere zaal, die 'De verenigde Stad' werd genoemd, komt het verenigingsleven in de Bourgondische en Habsburgse jaren aan bod. Tussen de in de gilden georganiseerde ambachtslieden en de adel was er de gezeten burgerij, die haar vertier zocht in verenigingen zoals de schutterijen, de kerkelijke broederschappen en de rederijerskamers. De rederijers waren zeker ook rijk aan rede, maar het woord is een verbastering van de retoriek, die de rederijers graag gebruikten.

Zij organiseerden om de zoveel jaren de zogenaamde *landjuwelen*. Dat waren voor de rederijers wat de Olympische Spelen voor de sport zijn: een hoogtepunt waarop de rederijerskamers uit de steden in onze lage landen bijeenkwamen. Met gedichten en toneelstukken wedijverden die kamers, soms weken lang, om de hoogste prijs. Beroemd was het maar liefst drie weken durende landjuweel dat in 1561 in Antwerpen werd gehouden, waarvan hierbij de rondgestuurde uitnodiging.

In Mechelen was de voornaamste kamer *De Peoene*, genoemd naar de pioenroos, die ook in haar blazoen (wapen) werd afgebeeld. De naam van deze Mechelse rederijkerskamer leeft overigens nog voort in het gelijknamige theater aan de Tessestraat.

En nu dan het object in de zaal De verenigde Stad dat we nader willen bekijken:

Tussen de landjuwelen door organiseerden de rederijkerskamers mini-juwelen. Zo hield *De Peoene* in 1620 een *blazoefest* waarbij ingewikkelde gedichten werden voorgedragen. Ditmaal ging het om het dichterlijk oplossen van rebussen. Ter voorbereiding waren de deelnemende kamers uitgenodigd, een zogenaamd rebusblazoen in te sturen. Zo stuurde de Antwerpse kamer *De violieren* een rebus in die is afgebeeld op een spectaculair ruitvormig bord dat de aandacht trekt in deze zaal.

En nu dan het object in de zaal De verenigde Stad dat we nader willen bekijken: Op dit bord staan figuren afgebeeld die de dichterlijke inspiratie moesten voeden. Zo zien we op de bovenste een bliksemende Jupiter en Minerva met lans, schild en de uil van de wijsheid. Eronder prijken het gevleugelde paard Pegasus en Vrouwe Justitia, met weer een regel verder de schilder Apelles die een jong gezin probeert vast te leggen. Tenslotte zien we er een geestelijke (?) die poppenkast speelt naast een engel die een moeder met talrijk kroost (symbool van de vruchtbaarheid) toespreekt.

De oplossing in dichtvorm van de rebus was als volgt:

Iupiter hemel-voorst, wilt ons duer Pallas stieren

Voor Pegasus fonteyn: stelt Reden int lammoen

Apelles kinders bly, commen met violieren

Bruer-lijck tooghen haer jonst, ter liefde die Pioen.

Een huldeblijk voor de Mechelse kamer, dat men ook in die tijd graag uit de mond van Antwerpenaars gehoord zal hebben....

Het bord geeft ook aan dat de antieken een bron van inspiratie waren voor de rederijkers. Van *De Peoene* zelf is in de zaal niets te vinden...

In de zaal 'De verenigde Stad' zijn wél ook voorwerpen van de gilden en de broederschappen te zien. Dit alles geeft een beeld van hoe onze voorouders hun bestaan opsierden in een tijd waarin de mensen veelal zelf voor hun vertier moesten zorgen.

Rogier Chorus